

hun werkvormen, contacten, samenwerkingsverbanden, imago en organisatie verbeterd en uitgebreid. Het werk van deze ijverige mieren is lange tijd zo goed als onopgemerkt gebleven voor de buitenwacht, maar intussen hebben ze zich vermenigvuldigd en kan je niet meer om hun bouwsels heen. De dankbaarheid voor de zo lang uitgebleven erkenning en het vooruitzicht op een eventuele structurele erkenning via het nieuwe kunstendecreet³, maakt de verleiding blijkbaar groot om het kunsteducatiebouwsel te blijven uitbreiden volgens goed onthaalde recepten. U vraagt, wij draaien. Al betekent het dat massa's dramadocenten het hele land rondreizen voor dat ene uurtje omkadering in massa's klassen. Maar: zal deze ijverige mierenaanpak zichzelf wel overleven? Is het uitgerekend nu niet het goede moment om onderwijssystemen die haaks staan op een artistieke benadering te ondergraven in plaats van een kunsteducatie-offensief op te bouwen volgens de logica van die systemen? Mieren zijn niet alleen ijverig en goed georganiseerd, maar ook subversief.

Pleisters op een houten been?

Tot hier de karikatuur, die uiteraard een deel van de werkelijkheid onderbelicht laat. Zo richten zowel Kunst in Zicht als Mooss, evenals andere landelijke jeugddiensten en een aantal jeugdtheatergezelschappen, zich reeds geruime tijd met een stevig aanbod muzische vorming en allerlei vormen van theateromkadering tot leerkrachten en lerarenopleidingen. Maar blijkbaar volstaat die aanpak-bij-de-bron niet. Via vormingssessies en cursussen bereikt men immers slechts een beperkt aantal leerkrachten, en – indirect – dus ook slechts een beperkt aantal kinderen en jongeren. Bovendien is de impact van geslaagde lerarensessies op de dagelijkse schoolpraktijk minimaal, zo stelden Leen Thielemans en Mieke Hollevoet (toen nog theaterpedagoog bij BRONKS) tot hun ontgoocheling vast naar aanleiding van het HoBo-project in 1997-1998⁴. Hun taak bestond erin om de noden op vlak van muzische vorming op te sporen bij de lectoren van de lerarenopleidingen. Mieke Hollevoet: 'De studiedagen (voor lectoren, nvdr) waren een succes, maar gaven ons het gevoel dat we feestjes aan het bouwen waren voor de al overtuigde lectoren, zonder dat er veel doorstroming was in de dagelijkse lespraktijk en dus naar de studenten (normalisten). Als antwoord organiseerden we in 2000 een driedaagse cultuurhappening voor lectoren én studenten. Maar na de driedaagse be kroop

ons hetzelfde gevoel dat onze initiatieven los bleven staan van de eigenlijke opleiding. Waarschijnlijk botsten we op de beperkingen van onze positie: als buitenstaander kan je niet langdurig doorwerken in de school.⁵

Voor de pedagogische werking van BRONKS waren de ervaringen in het HoBo-project de druppel die de emmer deed overlopen. Na vijf jaar engagement in scholen en lerarenopleidingen besliste artistiek leider Oda van Neygen in 1998 om resoluut van koers te veranderen en zich opnieuw te concentreren op een goede omkadering van de voorstellingen in eigen huis.

INFILTREREN TUSSEN DE SCHOOLBANKEN

'De investeringen in het pedagogisch hoger onderwijs bleken, gezien de beperkte middelen waar BRONKS over beschikt, een gevecht tegen de bierkaai te zijn. Het was voor de theaterpedagogen vaak schrijnend om te zien hoe nogal wat jonge mensen én hun docenten een zeer enge opvatting hebben van wat kinderen zijn, welk theater 'goed' is voor kinderen en hoe je met kinderen zelf theater kan maken. Van heel de school waren slechts enkele docenten werkelijk overtuigd van het nut van de theaterprojecten.(...) Voor Oda van Neygen werd het duidelijk dat de school een weinig vruchtbare werkplek is. Je kan als instelling in je eentje niet een blijkbaar hardnekkig vastgeroeste mentaliteit veranderen.(...) 'De illusie het onderwijs van binnen uit en diepgaand te kunnen veranderen, zijn we misschien kwijt, maar we zijn ons des te beter bewust van het belang om af en toe te infiltreren tussen de schoolbanken, om de schoolwereld, hoe kortstondig ook, open te breken en een andere, zotte, chaotische, complexe of absurde wereld te laten zien.'

Uit het jaarverslag 1998 van BRONKS, geciteerd in *Blijf staan, ik neem een foto. Een portret van 10 jaar BRONKS*, 2002, p. 92

Klaartje Ascoop, die meerdere jaren als BRONKS-pedagoge werkte, onderschrijft het belang van interventies op school, maar relativeert tegelijk de impact van de theaterpedagoog: 'In sommige scholen sluiten de codes die gehanteerd worden dicht aan bij die van de kunstenwereld, of minstens bij die van de muzische vorming. In scholen die werken volgens het principe van het ervaringsgericht onderwijs kan je als theaterpedagoog heel snel *to the point* komen omdat je in zekere zin al eenzelfde taal spreekt. De leerlingen zijn gewend om vragen te stellen, initiatief te nemen of in groep te wer-

ken. In scholen waar deze attitude niet aanwezig is, (...) heb je al heel wat werk vooraleer je aan de theattertaal toe kan komen. Waarschijnlijk bereik je niet veel meer dan even een zotte wind te laten waaien. Het is dan wel heel belangrijk dat je zelf in het theater aanwezig bent wanneer de kinderen naar de voorstelling komen kijken. Kinderen identificeren codes waarmee ze minder vertrouwd zijn met concrete personen. Wanneer ze mij zien, weten ze dat in het theater dezelfde open codes gehanteerd worden als tijdens de voorbereiding in de klas.⁶

Theatereducatie op school is dus allerm minst vanzelfsprekend. Meteen alle hens aan dek roepen om gigantische Theaterstormen te ontketenen, is misschien wel voorbarig. De vraag is immers niet zozeer 'Hoe krijgen we het allemaal gedaan?' dan wel 'Wat heeft zin?'

Klimaat

Exploratie en communicatie

'Hoe kan je kunst en cultuur, een wereld die geënt is op verbeelding en vragen stellen, laten binnendringen in een autoritair en frontaal onderwijssysteem? Het hele pakket muzische vorming en andere eindtermen die in essentie een dialoog met de wereld beogen, wordt veel vanzelfsprekender in een onderwijscontext waarin kinderen autodidactisch en interactief met de wereld leren omspringen.⁷ Zo verwoordde Patrick Jordens het tijdens een gesprek over tien jaar pedagogische werking in BRONKS. Als pedagogisch medewerker van het eerste uur heeft hij de hele evolutie meegemaakt. Op het BRONKS-festival 1998 introduceerde hij een proefopstelling van de eerste modules van de ABC-studio van Gerhard Jäger. Nu is hij vaste medewerker bij de inmiddels tot zelfstandige vzw uitgegroeide Art Basics for Children/ABC vzw.⁸

Communicatie en exploratie staan centraal in alle kunsteducatieve initiatieven en materialen die ABC ontwikkelt. ABC heeft echter geen patent op die uitgangspunten. Exploratie en communicatie zijn sleutelkenmerken van de meeste vormen van 'professionele' kunsteducatie voor kinderen/jongeren en leerkrachten (in spe): actieve kunsteducatieve sessies en cursussen, artistieke projecten, voorstellingsomkaderende introducties en kleine projecten. De aanpak van dramapedagogen en andere creatieve docenten, in dienst van kunsteducatieve of artistieke organisaties, staat dikwijls haaks op de schoolse aanpak. De meeste scholen blinken niet uit in creativiteit en het